

NAVOIY SHAHRI SANOAT CHIQUINDILARINING EKOLOGIK USULDA BARTARAF ETISH

Shakirova Zarina Rustam qizi

Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti

Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi yoʻnalishi 2-bosqich talabasi

shokirovazarina@8gmail.com +99891951-26-16

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Navoiy shahridagi "Navoiyazot" aksiyadorlik jamiyatidan chiqadigan chiqindilarni qanday qilib ekologik usulda bartaraf etish kerakligi aytib oʻtilgan.

***Kalit soʻz:** "Navoiyazot" aksiyadorlik jamiyati, mineral oʻgʻitlar, nitron tolasi, sirka kislotasi, tiomochevina, xlor mahsulotlari, kaustik soda, fenol, ogʻir metallar....*

АННОТАЦИЯ

В данной статье упоминается, как экологическим способом ликвидировать отходы АО «Навоиазот» в городе Навои.

***Ключевые слова:** АО "Навоиазот", минеральные удобрения, нитроновое волокно, уксусная кислота, тиомочевина, хлорпродукты, едкий натр, фенол, тяжелые металлы...*

ANNOTATION

In this article, it is mentioned how to eliminate the waste from the joint-stock company "Navoiyazot" in the city of Navoi in an ecological way.

***Key words:** "Navoiyazot" joint-stock company, mineral fertilizers, nitron fiber, acetic acid, thiourea, chlorine products, caustic soda, phenol, heavy metals...*

“Chang va g‘ubor bo‘lmaganda inson ming yil yashar edi”

(Abu Ali ibn Sino)

Vatanimizning mustaqillikka erishishi ekologiya muammolarini hal qilish, insonning tabiatga bo‘lgan munosabatini yangi bosqichga ko‘tarish imkonini beradi.

Tabiat, uning go‘zalligi va tabiiy boyliklarni saqlash borasidagi ishlarni oila, bog‘cha bolalari va maktab o‘quvchilari orasida olib borishdan boshlab, yosh va o‘sib borayotgan avlodni atrof-muhit, undagi o‘simlik, hayvon, suv va tuproqqa, mehr-shafqatli, ularni asraydigan, boyitadigan jonkuyar qilib tarbiyalash kerak.

Inson va atrof-muhitning umumiy belgilari bilan birga o‘ziga xos tomonlari ham bor. Inson yashashi uchun zarur bo‘lgan barcha narsalar: ozuqa, kiyim, qurilish materiallari va boshqalar tabiatdan olinadi. Bundan ko‘rinib turibdiki, sanoat korxonalarini nafaqat mahsulotlar ishlab chiqaradi balki atrof-muhitga chiqindilar ham tashlaydi, bu esa tabiatga o‘zining salbiy ta‘sirini ko‘rsatadi. Shu munosabat bilan 2014-yil 5-avgustda O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar mahkamasining “Davlat ekologik nazoratini amalga oshirish tartibi to‘g‘risida”gi 216-sonli qarori e‘lon qilindi. Nizom 16-dekabr 2021-yilda yangilandi. Unga ko‘ra, barcha sanoat korxonalarida ekologiya bo‘limlarini tashkil etish, ekologik nazoratni kuchaytirish chora- tadbirlari reja asosida amalga oshirilmoqda.

Sanoat mintaqasining yuragi, cheksiz cho‘l va dalalar, bapoyon yaylovlar deyilganda ko‘z oldimizga Navoiy viloyati gavdalanadi. O‘zbekistondagi eng yosh viloyat hisoblangan Navoiy viloyatining Navoiy shahrida 820 ta sanoat korxonalarini mavjud. Maqolada “Navoiyazot” misolida masalaga yondashamiz. Korxonada ishlab chiqariladigan asosiy mahsulot turlari: mineral o‘g‘itlar, nitron tolasi, sirka kislotasi, tiomochevina, xlor va xlor mahsulotlari, kaustik soda. Bundan tashqari, 70 dan ortiq turdagi mahsulotlar, organik va noorganik kimyoviy mahsulotlar ishlab chiqariladi. Mahsulot bormi demak chiqindi ham bo‘ladi. “Navoiyazot” AJdan atmosferaga tarqaydigan chiqindilar va oqava suv chiqindilari korxonaning ekologik tahlil laboratoriyasi tomonidan nazoratga olingan.

“Navoiyazot” AJ shaharda joylashganligi sababli shahar atmosferasiga juda kata salbiy ta’sir ko’rsatadi. Korxonadan chiqayotgan zaharli gazlar natijasida kislotali yomg’irlarning tez-tez sodir bo’lishi kuzatiladi. Natijada tuproq tarkibi keskin o’zgarishga uchraydi, o’simliklar o’sishi sekinlashadi, ba’zi hududlarda hosilning keskin kamayishi kuzatiladi. Insonlarda esa turli kasalliklar paydo bo’lishiga sabab bo’ladi.

Rivojlanayotgan yurtimizda ekologiya sohasiga e’tibor yanada kuchganini ekologiyani tahlil etuvchi sanitariya laboratoriyasi misolida ko’ramiz. Korxonaning sanitariya muhofazasi zonasi, Navoiy shahri va unga tutash hudud doirasidagi atmosfera havosidan namuna olish ishlarini olib borayotgani fikrimiz dalilidir. Shamol yo’nalishini hisobga olgan holda Navoiy shahri hududidagi atmosfera havosi holatini monitoring qilish natijalari tahlili “Navoiyazot” AJ korxonalariga xos bo’lgan fenol, og’ir metallar va shu kabi boshqa ifloslantiruvchi moddalarning yo’qligini, azot oksidlari hamda ammiakning esa standart tarkibi mavjudligini ko’rsatadi.

Korxonada joylashgan hududdagi ekologik vaziyatni yaxshilash va ekologik xavfsizlikni oshirish bo’yicha barcha chora-tadbirlar “Navoiyazot” AJning o’z mablag’lari hisobidan moliyalashtiriladi.

Atmosferaga chiqindi chiqishini kamaytirishning asosiy usuli korxonadagi filtr qurilmalarini yangilash, zamonaviylashtirishdir. Undan tashqari shahar hududida atmosferani tozalash uchun “Yashil makon” umumilliy loyihasi doirasidagi ishlarni davom ettirish, transport vositalaridan chiqadigan chiqindi miqdorini nibatan kamaytirish talab etiladi. Elektromobillarni ishga solish tavsiya etiladi.

Yurtimiz tabiatini muhofaza qiluvchi qonunlar endi yangi konstitutsiyamizda o‘z aksini topmoqda. Amaldagi konstitutsiyaning 50-moddasida atrof-muhitni muhofaza qilish kerakligi, 55-moddada esa o‘simlik va hayvonot dunyosini asrab avaylashimiz kerakligi aytib o‘tilgan.

Yangilanayotgan konstitutsiyamizda yurtdoshlarimizga sog‘lom ekologik muhitni yaratish, ekologik madaniyatni oshirish, ekologik huquqlarini ta‘minlash muhim masala sifatida qo‘yilgan.

Xulosa o‘rinda shuni aytishimiz mumkinki, tabiatni asrash har birimizning burchimiz ekanligini unutmasligimiz kerak. Zero, atrof-muhit sofliqi – hayot-mamot masalasidir!

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1.Навои. Тошкент наشريёти-2000*
- 2.Навоий viloyatining sanoat ishlab chiqarishi. Navoiy-2021(yanvar-aprel)*
- 3.Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish asoslari. Toshkent-2007*
- 2.lex.uz*
- 3.uz.atomiye.com*
- 4.uz.m.wikipedia.org*
- 5.uzkimyosanoat.uz*
- 6. vaqt.ucoz.com*